

Spis treści

Wstęp	9
Część I	11
1. Państwo i jego kompetencje	12
1.1. Państwo i jego uznanie	12
1.2. Zasada samostanowienia ludów	19
1.3. Kompetencja i jurysdykcja	28
1.4. Państwo we współczesnym świecie	38
2. Suwerenność w perspektywie wewnętrznej (krajowej) i zewnętrznej (międzynarodowej)	48
2.1. Uwagi wstępne	48
2.2. Suwerenność wewnętrzna	54
2.3. Suwerenność jako władza	64
2.3.1. Suwerenność narodowa	64
2.3.2. Deficyt demokracji?	68
2.3.3. Spory terytorialne i zarząd terytorium	74
2.4. Suwerenność zewnętrzna – status międzynarodowopravny państwa	79
3. Prawo międzynarodowe i suwerenność	87
4. Ograniczenia kompetencji czy ograniczenia suwerenności?	109
4.1. Możliwość i możliwość	109
4.2. Rodzaje ograniczeń	111
4.2.1. Ograniczenia przymusowe	112
4.2.2. Ograniczenia dobrowolne	115
4.2.3. Ograniczenia faktyczne	115
4.2.4. Strefy wpływów	118

4.2.5. Ograniczenia kompetencji a ograniczenia suwerenności	119
4.3. Sytuacja prawna Niemiec po klęsce 1945 r.	123
Część II	135
5. Interwencja w sprawy wewnętrzne	136
5.1. Sfera wyłączna	136
5.2. Pojęcie interwencji	139
5.3. Interwencja a pomoc finansowa	145
6. Użycie siły zbrojnej	155
6.1. Uwagi wstępne	155
6.2. System bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych	158
6.3. Użycie siły a niektóre orzeczenia MTS	161
6.4. Samoobrona uprzedzająca i zbrojna operacja prewencyjna ..	174
6.5. Użycie siły w celach humanitarnych	181
6.5.1. Uwagi wstępne	181
6.5.2. Interwencja humanitarna i operacja humanitarna	182
6.5.3. Odpowiedzialność za ochronę	187
6.5.4. Kwestia legalności	191
6.6. Działania grup nieregularnych	197
7. Suwerenność a Unia Europejska	204
7.1. Prawo Unii Europejskiej a prawo krajowe państw członkowskich	204
7.2. Powierzenie kompetencji	213
7.3. Powierzenie kompetencji w praktyce Niemiec i Francji	220
8. Uwagi końcowe	227

Wstęp

Suwerenność jest pojęciem, które od wieków towarzyszy rozwojowi teorii państwa i prawa. Terminem tym posługują się prawnicy, ekonomiści i politycy, ale też politycy i dziennikarze. Okazuje się jednak, że treść suwerenności bywa inna dla każdej z tych grup. Powstaje momentami zamieszanie pojęciowe, które prowadzi do nieporozumień, tym bardziej, że operujemy terminem z obszaru naznaczonych ideowo i emocjonalnie superlatywów. Czym zatem jest suwerenność współcześnie, czy jest dalej przydatna, czy też raczej jest pojęciem przestarzałym i niepotrzebnym?

Suwerenność bywa postrzegana jako wyraz arbitralności i przeszkoda w rozwoju regulacji międzynarodoprawnej albo też, w innej perspektywie, prawo i polityka stanowią zamach na suwerenność traktowaną jako dobro najwyższe. Celem niniejszych rozważań jest próba zdefiniowania pojęcia suwerenności we współczesnym prawie międzynarodowym i analiza jej znaczenia w kontekście wybranych przykładów z praktyki.

Pojęcie suwerenności ewoluuje wraz ze zmianami prawa międzynarodowego i międzynarodowej rzeczywistości. Wiadomo, że kompetencje i możliwości państwa ulegają licznym, prawnym i faktycznym ograniczeniom, zwłaszcza w obszarach, gdzie bez międzynarodowej współpracy rozwiązywanie wielu globalnych problemów byłoby niemożliwe. W konsekwencji powstaje nowy układ kompetencji w sprawowaniu władzy publicznej, pojawiają się nowe formy współpracy międzynarodowej. Konieczność otwarcia się państw na tę współpracę, rozwój prawa międzynarodowego i uwikłanie procesów decyzyjnych w sieć międzynarodowego zarządzania stanowią wyzwanie dla tradycyjnie rozumianej roli państwa, suwerenności oraz demokracji.

Zdefiniowanie współczesnego pojęcia suwerenności wymaga swoistego odczarowania jej absolutystyczno-woluntarystycznej konstrukcji oraz postrzegania jej jako jakościowej, a nie ilościowej cechy państwa. Nie należy utożsamiać legalnych ograniczeń kompetencji lub możliwości działania z podważaniem suwerenności, a równej zdolności międzynarodoprawnej państw z identycznymi możliwościami. Chodzi również o to, by przewy-

ciężyc pozorną sprzeczność między suwerennością a podległością prawu międzynarodowemu.

Wbrew opiniom, że globalizacja stosunków międzynarodowych, ewolucja prawa międzynarodowego oraz pojawienie się nowych aktorów niepaństwowych prowadzi do osłabienia państwa, jest ono nadal głównym aktorem na scenie międzynarodowej. Suwerenność państwa nie zanika wraz z intensyfikacją stosunków międzynarodowych i rozwojem prawa. Stanowi ona dziś główną zasadę organizacyjną społeczności międzynarodowej. Chroni ona państwo oraz sprzyja koegzystencji państw i ich współpracy w oparciu o wspólne wartości oraz ma nadal istotne znaczenie dla utrzymania ładu międzynarodowego. Pogłoski o „śmierci” państwa i suwerenności są w tym kontekście nieco przesadzone.

Praca została podzielona na dwie części. Pierwsza poświęcona jest w większym stopniu kwestiom teoretycznym, takim jak państwo i jego kompetencje, definicja suwerenności, relacja między prawem międzynarodowym i suwerennością oraz ograniczenia kompetencji państwa. W części drugiej przedstawione są zagadnienia, które w praktyce ściśle łączą się z ochroną państwa i suwerenności, w tym problematyka interwencji w sprawy wewnętrzne, użycia siły oraz powierzenia organizacji międzynarodowej niektórych kompetencji władczych.

Niniejsza praca została przygotowana w ramach projektu badawczego realizowanego w Akademii Leona Koźmińskiego i sfinansowana ze środków Narodowego Centrum Nauki.

Warszawa, wrzesień 2015 r.